

Sygn. akt VIII *Pa 15/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 kwietnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grzegorz Tyrka
Sędziowie:	SSO Teresa Kalinka SSR del. Anna Capik-Pater (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 1 kwietnia 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa H. W. (W.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o świadczenie rekompensacyjne

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 27 września 2018 r. **sygn. akt** VI P 90/18

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że powództwo oddala;
- 2) odstępuje od obciążenia powódki kosztami postępowania przed Sądem I i II instancji.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

VIII Pa 15/19

UZASADNIENIE

Powódka H. W. domagała się zasądzenia od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w J. na swoją rzecz kwoty 10 000 zł tytułem świadczenia rekompensacyjnego w związku utratą prawa do bezpłatnego węgla oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podano, że powódka była zatrudniona w Kopalni (...) w K.. Powódka rozwiązała umowę o pracę w związku z nabyciem prawa do emerytury z dniem 19 grudnia 2014 roku. Powódka podała, że będąc emerytem,

nabyła prawo do deputatu węglowego. Pozwana faktycznie przyznała powódce ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za okres od dnia 23 grudnia 2014 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku. Powódka oparła roszczenie na podstawie ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971).

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podano, że pozwana przejęła powódkę na podstawie art. 23¹ k.p., a to w następstwie nabycia kopalni węgla kamiennego. Pozwana przejęła od poprzedniego pracodawcy powódki do stosowania regulację wewnątrzzakładową – porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004 roku pomiędzy zarządem (...) Spółki Akcyjnej w K. a organizacjami związków zawodowych – ale wyłącznie w stosunku do przejętych pracowników (art. 241⁸ § 1 k.p.). Pozwana, powołując się na wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 9 lutego 2017 roku, w sprawie VIII Pa 144/16 podała, że powódka nabywając prawo do emerytury, nie nabyła prawa do deputatu węglowego dla emerytów. Po pierwsze, pozwana nie była związana porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku w stosunku do emerytów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2010 roku, w sprawie I PK 23/10). Po drugie, nie obowiązuje ani układ zbiorowy pracy, ani porozumienie regulujące prawo do deputatu węglowego dla wszystkich emerytów i rencistów zatrudnionych w kopalniach węgla kamiennego, wchodzących w skład pozwanej. (...) Spółka Akcyjna w K., jak i pozwana odstąpiły od realizacji prawa do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów. Pozwana podniosła, że powódka nie spełnia przesłanek zawartych ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), bowiem w trakcie pobierania emerytury nie otrzymała deputatu węglowego.

Wyrokiem z dnia 27 września 2018 roku Sąd Rejonowy w pkt. 1 zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10 000 zł tytułem rekompensaty, w pkt. 2 zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1 350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w pkt. 3 nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Rejonowego w G. kwotę 500 zł tytułem opłaty od pozwu.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona w KWK (...) w K. w okresie od dnia 17 lipca 1987 roku do dnia 19 grudnia 2014 roku. Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powódki była (...) Spółka Akcyjna w K., w której obowiązywało porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004 roku pomiędzy zarządem (...) Spółki Akcyjnej w K. a organizacjami związków zawodowych – zwane dalej porozumieniem. Zgodnie z porozumieniem byli pracownicy, których stosunek pracy ustał w związku z nabyciem prawa do emerytury, posiadali prawo do bezpłatnego węgla (tzw. deputat węglowy) w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym. Z dniem 1 sierpnia 2014 roku pracodawcą powódki została pozwana w związku z nabyciem kopalni węgla kamiennego od (...) Spółki Akcyjnej w K.. Pozwana przejęła do stosowania porozumienie w stosunku do przejętych pracowników (art. 241⁸ § 1 k.p.).

Sąd Rejonowy ustalił, że (...) Spółka Akcyjna w K. oraz pozwana w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową od dnia 1 stycznia 2015 roku zlikwidowały prawa emerytów, rencistów do bezpłatnego węgla.

Sąd Rejonowy ustalił, że stosunek pracy powódki uległ rozwiązaniu z dniem 19 grudnia 2014 roku, a to w związku z przejściem na emeryturę. Decyzją z dnia 3 grudnia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał powódce prawo do emerytury, poczynając od dnia 29 listopada 2014 roku. Organ rentowy podjął wypłatę świadczenia w styczniu 2015 roku, poczynając od świadczenia emerytalnego za grudzień 2014 roku.

Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powódki zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy podniósł, że (...) Spółka Akcyjna w K. realizowała uprawnienia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla w stosunku do emerytów i rencistów (byłych pracowników KWK (...)), których stosunek pracy uległ rozwiązaniu przed dniem 1 sierpnia 2014 roku na podstawie załącznika nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2014 roku. (...) Spółka

Akcyjna w K. skutecznie odstąpiła od realizacji prawa do bezpłatnego węgla wobec emerytów i rencistów, poczynając od dnia 1 stycznia 2015 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że z dniem 1 sierpnia 2014 roku pozwana przejęła na siebie obowiązek realizacji prawa do bezpłatnego węgla względem emerytów i rencistów z KWK (...) w K., którzy w chwili przejścia kopalni byli pracownikami, to jest dnia 1 sierpnia 2014 roku. Pozwana skutecznie odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015.

Sąd Rejonowy uznał, że powódka posiada prawo do rekompensaty, o której stanowi ustawa z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971).

Powódka rozwiązała stosunek pracy w związku z nabyciem prawa do emerytury w grudniu 2014 roku. Powódka otrzymała emeryturę za grudzień 2014 roku. Nadto, mając ustalone prawo do emerytury i pobierając to świadczenie, powódka była uprawniona do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, które utraciło moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 9 ust. 1 pkt. 2 w związku z pkt. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz na podstawie art. 13 (i a contrario z art. 96 ustęp 1 punkt 4) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300).

Pozwana wniosła apelację, domagając zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie uchylecia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana zarzuciła naruszenie art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) poprzez nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że powódce przysługuje rekompensata mimo, że:

- a) powódka nie posiadała prawa do deputatu węglowego w czasie pobierania świadczenia emerytalnego na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień, innych regulacji,
- b) brak było u pozwanej układów zbiorowych pracy, porozumień, innych regulacji normujących prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, które utraciły moc przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podano, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Należy podkreślić, co mocno zaakcentował Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów (zasadzie prawnej, z dnia 23 marca 1999 roku, w sprawie III CZP 59/98), że ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, zatem obowiązek dokonywania ustaleń istnieje niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku. Dokonanie przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych

umożliwia temu sądowi, stając się zarazem jego obowiązkiem, ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Innymi słowy, sąd II instancji, bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Jest jasne, że nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji, czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaaprobować.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) – zwanej dalej ustawą – osobą uprawnioną do rekompensaty jest:

- a) emeryt (rencista) mający ustalone prawo do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy), i pobierający to świadczenie,
- b) emeryt (rencista) uprawniony w trakcie pobierania emerytury (renty) do bezpłatnego węgla na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym,
- c) emeryt (rencista), który został pozbawiony prawa do bezpłatnego węgla, bowiem układy zbiorowe pracy, porozumienia lub inne regulacje utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Bezsporna jest okoliczność, że powódka ma ustalone prawo do emerytury, którą pobiera od grudnia 2014 roku. Pozwana nie wypłaciła powódce ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za grudzień 2014 roku, kiedy powódka rozwiązała stosunek pracy i uzyskała status emeryta. (...) Spółka Akcyjna w K. odstąpiła od realizacji prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy powódka, będąc emerytem, posiadała prawo do bezpłatnego węgla (tzw. deputatu węglowego) na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących u pozwanej, które utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Sąd Rejonowy podał, że powódka będąc emerytem posiadała prawo do bezpłatnego węgla na podstawie załącznika nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zawartego pomiędzy zarządem (...) Spółki Akcyjnej w K. a organizacjami związków zawodowych (załącznik dotyczył prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób). Pozwana stanęła na stanowisku, że w stosunku do pracowników z KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku (data przejścia pracowników (...) Spółki Akcyjnej w K. przez pozwaną w związku z nabyciem kopalni – art. 23¹ k.p.) nie mają zastosowania przepisy porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Należy uznać, że wyżej zaprezentowane stanowisko przez pozwaną zasługuje na uwzględnienie. Pozwana odwołała się do poglądu Sądu Okręgowego w Gliwicach, wyrażonego w wyroku z dnia 9 lutego 2017 roku, w sprawie VIII Pa 144/16, który Sąd Orzekający podziela (k. 45-46).

Należy przypomnieć, że na podstawie art. 241⁸ § 1 k.p. powódce przysługiwały wszelkie pracownicze uprawnienia przewidziane w porozumieniu z dnia 20 grudnia 2004 roku, ale do końca trwania stosunku pracy. Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku nie ma zastosowania do uprawnienia powódki do bezpłatnego węgla po przejściu pracownika na emeryturę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 3 k.p. nie ma zastosowania, ponieważ reguluje ona sytuację, w której nowy pracodawca, przejmując zakład pracy oprócz pracowników, przejmuje także inne osoby np. emerytów, tj.

kiedy w dacie przejścia zakładu przejmowane są także obowiązki względem emerytów. W niniejszej sprawie powódka została przejęta, będąc pracownikiem, i do niej ma zastosowanie wyłącznie art. 241⁸ § 1 k.p.

Należy zwrócić uwagę, że art. 241⁸ § 1 k.p. wprowadza zasadę, że w okresie roku od przejścia zakładu na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 1 k.p. stanowi jedynie o stosowaniu dotychczasowego układu do pracowników, czyli do zakończenia stosunku pracy. Uregulowanie to nie dotyczy okresu po zakończeniu stosunku pracy. Wypowiedzenie układu zbiorowego pracy (porozumienia) przez poprzedniego pracodawcę po przejściu pracowników do nowego pracodawcy, pozostaje bez znaczenia dla stosowania układu do przejętych pracowników przez nowego pracodawcę, albowiem art. 241⁸ § 1 zdanie 2 k.p. stanowi, że postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. W związku z tym wypowiedzenie przez (...) Spółkę Akcyjną w K. prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) – ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku – nie miało wpływu na sytuację prawną powódki. Pozwana nie mogła wypowiedzieć porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, bowiem nie była jego stroną.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanej podała, że w pozwanej spółce ani nie obowiązuje układ zbiorowy pracy, ani inna jednolita regulacja normująca prawa i obowiązki pracowników oraz uprawnienia emerytów (rencistów). W poszczególnych kopalniach należących do pozwanej spółki obowiązują dawne regulacje kształtujące sytuację prawną pracowników, emerytów, rencistów, to jest sprzed powstania pozwanej spółki. W KWK (...) w K. wobec pracowników zastosowanie ma porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku; natomiast w stosunku do pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych, w tym normujących uprawnienia do bezpłatnego węgla. Pełnomocnik pozwanej wyjaśniła, że pracownikom KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od dnia 2 sierpnia do dnia 31 grudnia 2014 roku wypłacono ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Pozwana nie była świadoma, że wobec tych osób nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Pozwana ze spraw sądowych, w tym ze sprawy apelacyjnej zawisłej przed Sądem Okręgowym w Gliwicach (sygn. akt. VIII Pa 144/16) powzięła wiedzę, że wobec byłych pracowników KWK (...) w K. nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku (k.109). Uwadze Sądu Rejonowego umknęło, że tę problematykę pozwana podniosła już w piśmie procesowym z dnia 30 kwietnia 2018 roku (k.45). Pełnomocnik pozwanej dodała, że na podstawie jednorazowej uchwały zarządu z maja 2014 roku zdecydowano o wypłacie emerytom i rencistom (byłym pracownikom zakładów należących do pozwanej) ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok w październiku 2014 roku (k.107). Uchwała stanowiła regulację prawną w zakresie uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów (rencistów), która nie utraciła bytu wskutek zawartego porozumienia lub dokonanego wypowiedzenia, bowiem była aktem zarządu pozwanej regulującym prawo do deputatu na dany rok. Uchwała została podjęta i wykonana w czasie, kiedy powódka nie rozwiązała umowy o pracy w związku z przejściem na emeryturę.

W akta sprawy znajduje się uchwała zarządu pozwanej z dnia 30 września 2014 roku, zgodnie z którą zarząd odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku (k. 49). Należy zauważyć, że uchwała nie pozbawiała emerytów (rencistów) uprawnienia do bezpłatnego węgla na stałe, a jedynie zawieszała to uprawnienie w 2015 roku. W aktach sprawy znajduje się także uchwała zarządu pozwanej z dnia 14 września 2015 roku, zgodnie z którą zarząd odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów, poczynając od 2016 roku. Ta uchwała pozbawiła byłych pracowników pozwanej prawa do bezpłatnego węgla. Istotne jest to, że uchwała mogła odnieść skutek prawny w tych jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład pozwanej, w których obowiązywały regulacje przyznające emerytom (rencistom) prawo do deputatu węglowego. W KWK (...) w K. nie obowiązywały regulacje, które przyznawałyby prawo do deputatu węglowego byłym pracownikom, którzy nabyli prawo do emerytury (renty) po dniu 1 sierpnia 2014 roku.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie zostały spełnione łącznie wszystkie przesłanki nabycia rekompensaty, o których stanowi art. 2 ust. 1) lit. a) ustawy. Powódka, uzyskując status emeryta, nie posiadała

uprawnienia do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji (np. układu zbiorowego pracy, porozumienia, innej regulacji), która utraciła moc na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Skoro powódka nie spełnia przesłanek, o których stanowi art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy, to na mocy art. 386 § 1 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok w całości i oddalić powództwo.

Na mocy art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy odstąpił od obciążenia powódki kosztami postępowania przed Sądami I i II instancji, mając na uwadze złożony charakter sprawy.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (-) SSO Grzegorz Tyrka (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia